

Prirodopisno-natoroznansko polje.

IV.

S l a n a.

V poznej jeseni vidimo večkrat, da so zgodaj v jutro strehe, drevesa in livade bele, kakor bi je sneg pokrival.

Pravimo, da je to slana ali mraz.

Kaj pa je slana? — Slana, ljubi otroci, ni nič družega nego zmerznjena rosa. Ako so namreč one stvari, na katere pade vodna para tako merzle, da voda na njih zmerzne, takrat zmerzne tudi para, kakor hitro se jih dotakne. Rosa postane ledena in to vam je slana ali mraz.

Onod, koder je menj rose, onod je tudi menj slane. Po drevesih, travnikih, strehah, lesenih mostovih i. t. d. vidimo mnogo slane, a po ulicah in hišah, koder se navadno kuri, je pa nič ni.

Kako pa je to, da je po drevesih, travnikih in drugih stvaréh več rose nego drugod? To boste prav lahko razumeli, ako vam povem, da vse stvari ne izžarivajo enako toplote iz sebe, torej se tudi ne ohladé vse v istem času. To je tedaj vzrok, da se po nekaterih stvaréh naredí rosa, po drugih pa ne. Trava in listje se posebno rado ohladi, ker rado izpušča gorkoto in ker prosto visi v zraku, torej ima tudi več rose nego kamenje in tla; po tem takem tudi več slane.

Slane je največ v poznej jeseni in v zgodnej pomladi; po zimi pa le takrat, ako ni zemlja sè snegom pobeljena.

Akoravno je slana zeló podobna snegu, vendar ne mislite si, da je slana in sneg ena in ista stvar. Kakor se rosa loči od dežja, ravno tako se loči slana od snegá. Slana namreč ne pada iz višave kakor sneg, ampak nareja se iz pare, katera zmerzne, kakor hitro se vleže na jako merzle reči.

Srèž na zidovjih, ledene cvetice po zimi na oknih in polédica ali gololed, te natorne prikazni, ki je gotovo vsak izmed vas pozna, bile bi še najbolj podobne slani.

Večkrat ste morda že slišali, da srèž prebija zid. To pa ni res. Srèž zidú ne more prebijati, pa tudi zima ne, kakor si to mislijo nekateri nevedni ljudje. Ako roko blizu kake stene deržimo, čutimo res merzloto, pa ne zato, da bi zima prebijala zid, ampak le zaradi tega, ker je naša roka gorkejša od zidú, in ker gorkota iz roke prehaja v zid, kakor vam sem to že povedal, ko sem govoril o rôsi. Kedar pa v roki na kakoršen koli način gorkota neha, čutili bomo berž tisti trenotek — mraz.

Ravno tako se tudi para razhladí v zraku, ter potem zmerzne na zidovjih ali se pa nabira v kapljice in cerljá po zidu, ako namreč zid ni toliko merzel, da bi voda mogla zmerzniti na njem.

Isto tako je, kedar okna zmerzujejo. Mislim, da vam o tem ni treba obširnejše govoriti, ker bi vam moral to stvar le ponavljati, a to bi bilo zame in za vas dolgočasno.

Le tega gotovo ne veste, kako se na zmerznjenih oknih one lepe ledene cvetice narejajo, katere po zimi skorej vsako jutro, ako je hud mraz, lahko vidite.

Prav na tanko se to še ne vé. Kapljice na oknu, predno zmerznejo, pomikujejo se po raznih potih in med tem tudi zmerzujejo. Prej ko ne so ravno ovi različni potje, ki nam tako lepe podobe predstavljajo.

Poledica ali gololed je pa ledena skorija, ki se naredi, kedar dež zmerzne. Zemlja je proti koncu zime še zelo merzla, in dež, ki na njo pade, lahko zmerzne. Tako se naredi poledica, po kateri ljudje težko hodijo in tudi marsikedo na njej pade.

Ako se mu nič žalega ne pripeti, dobro je, padlega človeka je le malo sram in smijaje se zopet vstane; ako si pa roko ali nogo izpahne, potem je pa — joj!

Lj. T.

Razne stvari.

Kratkočasnici.

* Pri izpraševanju prasha nek učitelj učenca: „Koliko je dve in tri?“ Deček pomisli, pa se ne more spomniti. Zdaj ga pokliče učitelj k sebi in mu reče: „Ako ti dam dve žemlji in še tri, koliko jih imaš potem?“ „Potem jih imam že zadosti,“ odgovori mu deček.

* Nek imeniten gospod pride v šolo in prasha učenca: „Koliko velja vagan pšenice, kedar velja pet vaganov 30 glđ.“ „Prosim gospod“ odgovori učenec, „mi se še nismo učili od pšenice, ampak le od krompirja.“

Naloga sè številkami.

Neki kmet kupi zemljišče, ki je 80' dolgo in 40' široko; hoče si na tem zemljišču sezidati hišo, ki je 80' dolga, 40' široka in na istem prostoru imeti tudi vert, ki je tudi 80' dolg in 40' širok. Kaj mislite, kako je to napravil?

T. B.

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

Rešitev naloge sè številkami, uganjke zastavic in rešitev rebusa v 2. listu „Verteca.“

Rešitev naloge sè številkami.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
P e s t a l o c i.

Prav so jo rešili: Gg. Jož. Žinko in Št. Kovačič, učitelj v Središču na Staj; J. Levičnik v Železnikih; Fr. Tomšič, duh. i učit. v Koprivi na Krasu; Ant. Berčič, učit. v Star. tergu p. Loza; Jos. Mavčički na Pivki; Marko Kovša, učit. v Selcih; Demšar in Jezeršek v Železnikih; Jak. Ukmar, učit. v Mošnjah; Iv. Zarnik, učit. v Budanjah; Fr. Jurkovič, učit. v Šmarji pri Jelšovcu; Fr. Kos, dij. v Ljubljani; Janko Božič, dij. v Gorici; Tone gr. Barbo, dij. v Rakovniku; Jos. Škofic, dij. v Ljub.; I. Tomšič, normalce v Ljubljani; Ern. Krapež, učenec v Ipavi; — Katarina Groser, učiteljica v Rojani; Olga Haring v Črnomlji; Mat. Tomšič, v Trebnjem; Ivana Češnovar, posestnica v Polhovem gradu; in Terezija Bartol v Ljubljani.

Rešitev računskih nalog.

1. Sestre pridši na terg postavijo košare z jabelki na tla, ter pričakujejo kupecv. Kmalu pride neka imenitna gospa k Roziki in jo vpraša. „Deklica! po koliko jabelk daješ za en krajcar?“ „Sedem,“ odgovori Rozika. Po koliko pa vidve vpraša gospa sestri?